

Кіровоградський національний технічний університет
Кафедра економічної теорії, маркетингу та економічної кібернетики

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

для підготовки до семінарських занять з

дисципліни:

«МАКРОЕКОНОМІКА»

Кіровоград – 2014

Волчкова Г. К. Макроекономіка : Методичні вказівки для підготовки до семінарських занять студентами денної та заочної форми навчання / Г. К. Волчкова. – Кіровоград : КНТУ. – 2014. – 45 с.

Рецензент: к.е.н., доцент кафедри економічної теорії, маркетингу та економічної кібернетики Рубан В.М.

Методичні вказівки призначені для самостійної підготовки до семінарських занять з предмету «Макроекономіка» студентами денної та заочної форми навчання економічних спеціальностей

Затверджено на засіданні кафедри економічної теорії, маркетингу та економічної кібернетики протоколом № 4 від 05.11.2014 р.

Зміст

№ семінарського заняття		сторінки
	Вступ	4
1	Макроекономіка як наука.	5
2	Макроекономічні показники в системі національних рахунків	7
3	Ринок праці та безробіття. Інфляційний механізм. Макроекономічна нестабільність	10
4	Товарний ринок. Сукупний попит та сукупна пропозиція	14
5	Споживання домогосподарств. Приватні інвестиції. Класична і кейнсіанська теорії зайнятості	18
6	Сукупні витрати і ВВП	23
7	Держава в системі макроекономічного регулювання	27
самостійно	Грошовий ринок. Гроші, банківська справа і кредитно – грошова політика	31
самостійно	Економічна динаміка. Зовнішньоекономічна діяльність	36
	Перелік питань до іспиту	38
	Список рекомендованої літератури	40

Вступ

Макроекономіка є одною із складових частин загальної економічної теорії. Вона вивчає економічну систему країни як цілісність, ту частину причинно-наслідкових залежностей національної економіки, які визначають поведінку підприємств, домогосподарств, держави, закордону як сукупних суб'єктів в стосунках між собою.

Макроекономічна теорія є науковою базою для визначення загальнонаціональних економічних результатів і процесів. Макроекономічний аналіз з одного боку базується на визначенні макроекономічних параметрів минулого періоду з метою отримання інформації про те, як національна економіка функціонувала і яких результатів досягла, а з іншого – на прогнозуванні моделюванні економічних явищ і процесів у майбутньому на основі певних теоретичних концепцій і дії макроекономічних чинників.

В курсі «Макроекономіка» вивчаються загальні наукові засади національного рахівництва, хвилеподібний економічний рух і пов'язані з ним явища інфляції і безробіття, теорії зайнятості, загальноекономічна рівновага і механізми її виникнення, руйнування і переходу в інший рівноважний стан, можливості і наслідки фіскальної діяльності держави, її впливу на рівень національного виробництва, грошовий ринок і кредитно-грошова політика, чинники економічного зростання.

Семінарське заняття 1

Макроекономіка як наука

Мета вивчення теми: з'ясувати місце науки «Макроекономіка» в системі загальної економічної теорії, її сутність, об'єкт і цілі вивчення.

Головні програмні питання теми

1. Предмет і цілі макроекономіки.
2. Об'єкт і суб'єкти макроекономічного аналізу.
3. Методи макроекономічного аналізу.
4. Функції макроекономіки та інструментарій впливу держави на макроекономічні процеси.

Джерела інформації з перелічених проблем та послідовність їх самостійного вивчення

Самуельсон П., Нордхауз В. Макроекономіка / За ред. С. Панчішина. – К. : Основи, 1995. – Розділ 5.

Макконнел К. Р., Брю С. П. Экономикс. – М. : Республика, 1992. – Том 1. – Глава 1, С. 22-25.

Базилевич В. Д., Базилевич К. С., Баластрик Л. О. Макроекономіка : підручник. – Київ: Знання, 2007. – Тема 1.

Савченко А.Г. Макроекономіка : підручник. – К. : КНЕУ, 2007. – Розділ 1.

Терміни та поняття, які треба добре знати:

Макроекономіка. Агреговані показники і суб'єкти.

Аналіз, синтез, індукція, дедукція, абстракція. Економіко-математичне моделювання.

Питання самоконтролю

1. Що таке макроекономіка як наука?
2. Для досягнення яких цілей вивчається макроекономічний рівень діяльності суспільства?
3. Дайте визначення національної економічної системи.
4. Які ви знаєте основні елементи економічної системи?
5. Назвіть типи економічних систем.
6. Хто є суб'єктами макроекономічного аналізу?
7. Що таке економічна ефективність кожного суб'єкта економічної діяльності і макроекономічна ефективність?
8. Які ви знаєте методи макроекономічних досліджень?
9. Який метод є основним в макроекономічних дослідженнях?
10. Що таке макромоделі?
11. Які макромоделі називаються статичними, а які динамічними?
12. Які ви знаєте функції макроекономіки?
13. Який існує зв'язок між макроекономічною теорією і економічною політикою держави?
14. Назвіть інструменти впливу держави на макроекономічні процеси.

Семінарське заняття 2

Макроекономічні показники в системі національних рахунків

Мета вивчення теми: визначення змісту макроекономічних показників, як вони розраховуються і для чого вони застосовуються, засобів врахуванням інфляції та дефляції.

Головні програмні питання теми

1. Необхідність та роль макроекономічних показників. Національне рахівництво.
2. Валовий внутрішній продукт (ВВП) і його вимір.
3. Розрахунок ВВП за витратами та доходами.
4. Інші показники національних рахунків.
5. Роль цін в обчисленні макроекономічних показників. Індекс цін.
6. ВВП та суспільний добробут.

Джерела інформації з перелічених проблем та послідовність їх самостійного вивчення

1. Прочитати конспект лекцій. Вивчити нові терміни і поняття.
2. Вивчити в підручниках:

Макконнел К.Р., Брю С.П. Економикс. – М., Республика, 1992. – Том 1. – Глава 9, С.132-153.

Базилевич В. Д., Базилевич К. С., Баластрик Л. О. Макроекономіка : підручник. – К. : Знання, 2007. – Тема 3.

Савченко А. Г. Макроекономіка : підручник. – К. : КНЕУ, 2007. – Розділ 2.

Самостійна розрахункова робота №1

Для виконання самостійної розрахункової роботи необхідно володіти наступною термінологією: валовий внутрішній продукт, чистий внутрішній продукт, національний дохід, методи розрахунку цих показників; номінальний та реальний ВВП, порядок розрахунку індексу цін і реального ВВП, вплив валових та чистих приватних інвестицій на стан економіки.

Зміст самостійної роботи

Відомі наступні економічні показники суспільства в цінах поточного року:

Дивіденди	575 гр
Зарплата найманих працівників	6785 гр
Валові приватні внутрішні інвестиції	1700 гр
Експорт	4000 гр
Доход некорпоративного сектору (від власності)	690 гр
Процент	690 гр
Непрямі податки на бізнес	345 гр
Обсяг спожитого капіталу (амортизація)	920 гр
Нерозподілений прибуток корпорацій	230 гр
Рента	920 гр
Особисті споживчі витрати	5000 гр
Державні закупки	2000 гр
Імпорт	1200 гр
Податок на прибуток корпорацій	345 гр
Ціна ринкового кошика поточного року	46 гр
Ціна аналогічного ринкового кошика базового року (в цінах базового року)	40 гр
ВВП базового року (в цінах базового року)	7600 гр

Визначити:

1. Реальний ВВП поточного року.

2. Чистий внутрішній продукт (в цінах базового року).
3. Національний продукт (в цінах базового року).
4. Стан економіки в наступному періоді: а) зростаюча; б) статична; в) спадаюча.
5. В якому обсязі ВВП поточного року зріс чи зменшився: а) в результаті реального виробництва; б) в результаті інфляційних процесів.
6. Динаміку економіки в порівнянні з базовим роком.

Терміни та поняття, які треба знати

Національні рахунки; валовий внутрішній продукт; кінцеві товари та послуги; проміжні продукти; невиробничі угоди; особисті споживчі витрати; валові внутрішні приватні інвестиції; чисті інвестиції; державні закупки товарів та послуг; чистий експорт; відрахування на спожитий капітал; амортизація; непрямі податки; чистий внутрішній продукт; національний доход; особистий доход; номінальний ВВП; реальний ВВП; індекс цін; дефлятор; дефляція; трансфертні платежі.

Питання для самоконтролю

1. Для чого застосовуються макроекономічні показники ?
2. Дайте визначення валового внутрішнього продукту.
3. Перелічити макроекономічні показники системи національного рахівництва.
4. Які два основних способи вимірювання ВВП ви знаєте ?
5. Запишіть та поясніть формулу розрахунку ВВП за витратами.
6. Запишіть формулу розрахунку ВВП за доходами.
7. Що включають в себе витрати на споживання, інвестиційні витрати, державні витрати?

8. Як шляхом співставлення витрат на спожитий капітал (амортизація) та чистих інвестицій можна визначити, в якому стані знаходиться економіка?
9. Як уникнути подвійного рахунку при вимірюванні ВВП ?
10. Чим відрізняється особистий дохід від доходу кінцевого використання?
11. Чому ВВП має грошовий вимір ?
12. У чому різниця між номінальним і реальним ВВП?
13. Чи можна вимірювати добробут населення валовим внутрішнім продуктом?
14. Чому неринкові операції, вільний час, склад та розподіл сукупного продукту є складовими добробуту населення ?

Семінарське заняття 3.

Ринок праці та безробіття. Інфляційний механізм. Макроекономічна нестабільність

Мета вивчення теми: зрозуміти і засвоїти сутність, причини, механізм і наслідки хвилеподібної динаміки розвитку національної економіки, механізм функціонування ринку праці та проблеми безробіття, інфляція в системі макроекономічного відтворення.

Головні програмні питання теми

1. Сутність хвилеподібних циклічних коливань в економіці, їх вплив на виробництво.
2. Сутність і типи безробіття. Повна зайнятість. Визначення рівня безробіття.
3. Економічні втрати безробіття. Закон Оукена.

4. Сутність інфляції, її вимір, причини та наслідки.

**Джерела інформації з перелічених питань та послідовність їх
самостійного вивчення**

Макконнел К.Р., Брю С.П. Экономикс. – М., Республика, 1992. – Том 1. –
Глава 10.

Самуельсон П., Нордхауз В. Макроекономіка (За редакцією Панчішина С.)
– К. : Основи, 1995. – Розділи 13, 14, 15.

Базилевич В. Д., Базилевич К. С., Баластрик Л. О. Макроекономіка:
підручник. – К. : Знання, 2007. – Теми 10, 11.

Савченко А. Г. Макроекономіка : підручник. – К. : КНЕУ, 2007. – Розділи 3,
6.

Мікроекономіка і Макроекономіка / За заг. ред. С. Будаговської. – К. :
Основи, 1998. – Тема 3.

Терміни та поняття, які треба добре знати

Економічний цикл, сезонні коливання, довгострокові тенденції, фази економічного циклу, фрикційне, структурне і циклічне безробіття, рівень безробіття при повній зайнятості, природний рівень безробіття, виробничий потенціал, робоча сила, відставання обсягу ВВП, закон Оукена, «правило числа 70», інфляція попиту, інфляція витрат, витрати на одиницю продукту, номінальний і реальний доход, очікувана і непередбачена інфляція, помірна інфляція, галопуюча інфляція, гіперінфляція, номінальні і реальні відсоткові ставки.

Самостійна розрахункова робота №2

Зміст самостійної розрахункової роботи передбачає креслення графіку, що відображає циклічність функціонування економіки, фази циклу, визначення потенційного та реального обсягів виробництва, відставання реального ВВП від потенційного. Дані роботи дозволяють розрахувати обсяг реального і інфляційного приросту ВВП в кожному з передбачених в роботі році, визначити рівень циклічного, фрикційного, структурного і природного безробіття, примушує використати знання закону Оукена.

Вихідні дані:

Національна економіка в різні роки характеризується такими показниками:

Роки (X), коли економіка досягла піку чи спаду, починаючи відлік з базового року (X_0)	X4 (4 рік)	X7 (7 рік)	X11 (11 рік)	X15 (15 рік)	X20 (20 рік)	X24 (24 рік)
Номінальний ВВП (в грошових одиницях)	506	504	517	516	585	504
Індекс цін (%)	115	120	110	120	117	112

ВВП базового року 420 гр. од. Обсяг потенційного ВВП відповідає точці, що лежить на прямому відрізку побудованого графіка з крайніми значеннями років (від x_4 до x_{24}) і відповідним їм реальним ВВП: ВВП=440 гр. од.; ВВП=510 гр. од.

В році другого найбільшого спаду виробництва в країні нараховувалося 24 млн. працівників. Фрикційне безробіття складало 400 тис. працівників; структурне – 800 тис.

Завдання

1. По заданим і розрахованим значенням накресліть графік циклічного функціонування національної економіки від базового року (x_0) до 24 року (x_{24}) періоду, що аналізується. На графіку вкажіть виробничі цикли і фази. Накресліть відрізок кривої потенційних обсягів ВВП в роки від x_4 до x_{24} .

2. В році другого піку виробництва визначте: а) обсяг реального приросту

ВВП; б) обсяг інфляційного приросту ВВП.

3. В році другого найбільшого спаду виробництва визначте рівень (в %):

а) циклічного безробіття; б) природного безробіття; в) загального безробіття.

4. Розрахуйте щорічний середній темп а) інфляції, чи б) дефляції в кожній фазі економічного циклу (від x 4 до x7; від x 7 до x11 і так далі).

Питання для самоконтролю

1. Чому національна економіка розвивається хвилеподібно?
2. Які бувають економічні цикли і їх фази?
3. Назвіть характерні відзнаки кожної з економічних фаз.
4. В якій економічній фазі і чому виникає ріст безробіття?
5. В якій економічній фазі і чому виникає інфляція?
6. Які ви знаєте типи безробіття і яка їх сутність?
7. Що таке рівень безробіття і як він розраховується?
8. В чому сутність закону Оукена?
9. Які соціальні наслідки безробіття?
10. Що таке інфляція і чому вона виникає і зростає?
11. Як розраховується темп інфляції?
12. Що таке галопуюча інфляція і гіперінфляція?
13. Як інфляція перерозподіляє доход, на чию користь?
14. Як інфляція відбивається на обсязі ВВП?

Семінарське заняття 4

Товарний ринок. Сукупний попит та сукупна пропозиція

Мета вивчення теми: з'ясувати сутність та зміст попиту та пропозиції на макроекономічному рівні, їх взаємодію і вплив на обсяги виробництва, зайнятість та рівень цін, вихід в стан рівноваги, причини та наслідки її зміни.

Головні програмні питання теми

1. Макроекономічна модель національного ринку.
2. Сукупний попит:
  - а) крива сукупного попиту;
  - б) нецінові чинники сукупного попиту.
3. Сукупна пропозиція:
  - а) крива сукупної пропозиції;
  - б) нецінові чинники сукупної пропозиції.
4. Макроекономічна рівновага, її зміна та реальний обсяг виробництва, рівень цін і зайнятість:
  - а) макроекономічна рівновага;
  - б) зміщення кривої сукупного попиту; в) ефект храповика;
  - г) зміщення кривої сукупної пропозиції.

Джерела інформації з перелічених питань та послідовність їх самостійного вивчення

Макконнел К.Р., Брю С.П. Економикс. – М., Республика, 1992. – Том 1. – Глава 11.

Базилевич В. Д., Базилевич К. С., Баластрик Л. О. Макроекономіка : підручник. – К. : Знання, 2007. – Тема 4.

Савченко А.Г. Макроекономіка : підручник. – К. : КНЕУ, 2007. – Розділ 4.

Мікроекономіка і макроекономіка / За заг. ред. С. Будаговської. – К. : Основи, 1998. – Тема 4.

Менкью Грегори Н. Макроекономіка. – М.: Московський університет, 1994. – Глави 9,11.

Долан Едвін Дж., Линдсей Дэйвид Е. Макроекономіка. – Санкт-Петербург: АО «Санкт-Петербург оркестр», 1994. – Глава 2. – С. 35-38.

Терміни та поняття, які треба добре знати

Рівень цін, реальний обсяг виробництва, національний ринок, сукупний попит, сукупна пропозиція, ефект відсоткової ставки, ефект багатства, ефект імпортних закупок, макроекономічна рівновага, ефект храпового механізму, стагфляція.

Самостійна розрахункова робота №3

Зміст самостійної розрахункової роботи передбачає креслення одного графічного малюнку, на якому відображається стан трьох кривих сукупного попиту та трьох кривих сукупної пропозиції, місце яких визначається дією цінових та нецінових факторів. Виконання завдання роботи закріплює знання основних питань теми.

Вихідні дані:

Відомо, що в першому виробничому році обсяг сукупного попиту при рівні цін 107% дорівнює 1150 грошових одиниць. Якщо рівень цін зміниться на 4% і внаслідок цього зменшиться відсоткова ставка, то обсяг сукупного попиту відхилиться від первісного на 150 гр. од., а коли рівень цін зміниться на 10% до попереднього: що зменшить реальні касові залишки населення (зменшить багатство), то обсяг сукупного попиту зміниться відносно попереднього на 250гр.од.

Коли ж рівень цін зміниться відносно попереднього на 6%, що збільшить закупки імпортних товарів, то обсяг сукупного попиту зміниться на 50гр.од.

В другому та четвертому роках на сукупний попит вплинули нецінові фактори таким чином:

<i>Роки</i>	<i>Які цінові фактори і в який бік спрацювали</i>	<i>На яку величину змінюється обсяг сукупного попиту</i>
Другий рік	1.Збільшилися споживчі витрати	На 450гр.од.
	2.Збільшився імпорт	На 100гр.од.
Четвертий рік	1.Зменшуються інвестиції	На 150гр.од.
	2.Збільшуються державні витрати	На 50гр.од.

Крива сукупної пропозиції в першому виробничому році характеризується наступним (при рівні цін 107%), обсяг пропозиції утримується в діапазоні від 1000гр.од. до 1300гр.од.; при рівні цін 111% обсяг пропозиції дорівнює 1400гр.од.; при рівні цін від 111% до 121% реальна сукупна пропозиція дорівнюватиме 1400гр.од.

В другому та третьому виробничих роках внаслідок дії нецінових чинників обсяг сукупної пропозиції змінюється таким чином:

<i>Роки</i>	<i>Які цінові фактори і в який бік спрацьовують</i>	<i>На яку величину змінюється сукупна пропозиція</i>
Другий рік	1.Збільшення цін на ресурси	На 50гр.од.
	2.Збільшення продуктивності ресурсів	На 100гр.од.
Третій рік	Підвищення податків	На 100гр.од.

Завдання

1. Накреслити графік(один) кривих сукупного попиту та сукупної пропозиції в:

а) першому, б) другому, в) третьому, г) четвертому роках.

2. Визначте рівноважний рівень цін та обсяг виробництва в а) першому, б) другому, в) третьому роках.

3. Визначте, в якому році і яким чином спрацював ефект храпового механізму.

4. Які зміни відбулися в другому, третьому та четвертому роках (відповідно до попереднього) в а) обсязі виробництва, б) рівні цін, в) зайнятості. Поясніть, чому це сталося?

5. В якому році мала місце стагфляція, що це таке. Вкажіть її числові значення відповідно до попереднього стану економіки.

Питання для самоконтролю

1. Що таке національний ринок?
2. Накресліть схему кругообігу ресурсів, товарів, доходів.
3. Визначити, що таке сукупний попит?
4. Які фактори визначають зворотній зв'язок рівня цін і сукупного попиту?
5. Назвіть нецінові фактори зміни сукупного попиту.
6. Що таке сукупна пропозиція?
7. Що є визначальним в прямій залежності ціни і сукупної пропозиції?
8. Назвіть нецінові фактори сукупної пропозиції.
9. Що таке макроекономічна рівновага?
10. Яка залежність існує на кейнсіанському відрізку кривої сукупної пропозиції між зсувом кривої сукупного попиту вправо чи вліво, обсягом виробництва, рівнем цін, зайнятістю?
11. Яка залежність існує на проміжному відрізку кривої сукупної пропозиції між зсувом кривої сукупного попиту вправо чи вліво, обсягом виробництва, рівнем цін, зайнятістю?
12. Яка залежність існує на класичному відрізку кривої сукупної пропозиції між зсувом кривої сукупного попиту вправо чи вліво, обсягом виробництва, рівнем цін, зайнятістю.
13. Вкажіть на графіку сукупного попиту та сукупної пропозиції, коли економіка досягає межі виробничих можливостей, повної зайнятості?

- 14 Вкажіть на графіку сукупного попиту та сукупної пропозиції, коли починають діяти інфляційні чинники.
- 15 Що таке ефект храповика і як він спрацьовує?
- 16 Що відбувається в економіці країни, коли крива сукупної пропозиції зсувається вправо?
- 17 Що відбувається в економіці країни, коли крива сукупної пропозиції зсувається вліво?
- 18 Що таке стагфляція?

Семінарське заняття 5

Споживання домогосподарств. Приватні інвестиції. Класична і кейнсіанська теорії зайнятості

Мета вивчення теми: зрозуміти і набути знання щодо сутності класичної і кейнсіанської теорій зайнятості, протиріччя їх оцінки природного стану ринкової економіки, її можливості забезпечити повне використання ресурсу праці та інших ресурсів; від чого залежить зайнятість і обсяг виробництва; як впливають споживання і інвестиції на зайнятість і обсяг виробництва.

Головні програмні питання теми

1. Класична теорія зайнятості і обсягів виробництва.
2. Кейнсіанська теорія зайнятості і обсягів виробництва.
3. Споживання як компонент витрат. Заощадження.
4. Інвестиції як компонент витрат.

Джерела інформації з перелічених питань та послідовність їх самостійного вивчення

Макконнел К.Р., Брю С.П. Экономикс. – М., Республика, 1992. – Том 1. – Глава 10.

Самуельсон П., Нордхауз В. Макроекономіка / За ред. С. Панчішина. – К. : Основи, 1995. – Розділ 7. – С. 156-178.

Долан Эдвин Дж., Линдсей Дэйвид Е. Макроэкономика. – Санкт-Петербург : АО «Санкт-Петербург оркестр», 1994. – С. 117-141.

Фишер Стенли, Дорнбуш Рудигер, Шмалензи Ричард. Экономика. – Москва: Дело, 1993. – С.451-470.

Савченко А. Г. Макроекономіка : підручник. – К. : КНЕУ, 2007. – Розділи 7, 8.

Базилевич В. Д., Базилевич К. С., Баластрик Л. О. Макроекономіка : підручник. – К. : Знання, 2007. – Теми 5, 6.

Терміни та поняття, які треба добре знати

Класична теорія зайнятості, закон Сея, еластичність цін і заробітної плати, кейнсіанська економічна теорія, графіки споживання і заощаджень, пороговий дохід, середня схильність до споживання і заощаджень, гранична схильність до споживання і заощаджень, крива попиту на інвестиції, норма прибутку, графік інвестицій.

Самостійна розрахункова робота № 4

1. Про економіку країни відомо наступне: якщо обсяг виробництва складає 8527 гр.од., то обсяг споживання буде 8545 гр.од.

При обсязі виробництва 8554 гр.од. – споживання 8563 гр.од.

При обсязі 8590 гр.од. – споживання 8584,5 гр.од.

2. Через деякий час обсяг споживання зміниться, що відобразиться на графіку зміщення кривої споживання та доходу відносно кривої, що визначена за даними п.1 під впливом низки факторів на величини:

- а) на 4 гр.од. від збільшення багатства;
- б) на 5 гр.од. від зростання рівня цін;
- в) на 8 гр.од. від очікування збільшення товарів
- г) на 7,5 гр.од., бо підійшов термін значних сплат чергових внесків по заборгованості;
- д) на 3 гр.од. від зменшення оподаткування.

3. Згодом з'явилися привабливі інвестиційні проекти:

- а) з найбільшою нормою чистого прибутку в межах від 28% до 32%, є можливість інвестувати 6 гр.од;
- б) з нормою чистого прибутку від 24% до 28%, інвестиції складають 6 гр.од.;
- в) з нормою чистого прибутку від 20% до 24%, інвестування складає 6 гр.од.;
- г) з нормою чистого прибутку від 16% до 20%, інвестується 6 гр.од.;
- д) з нормою чистого прибутку від 12% до 16%, інвестується 6 гр.од.;
- е) від 8% до 12%, інвестується 6 гр.од.;
- є) від 4% до 8%, інвестується 6 гр.од.;
- ж) від 0 до 4%, інвестується 6 гр.од.

Номінальна відсоткова ставка дорівнює 28, рівень інфляції 8%. Якщо ці інвестиційні проекти реалізуються, то це викличе зсув кривої споживання та доходу на відповідну величину попиту на інвестиції.

4. Після зміни величини загальних витрат, на величину, що розрахована за даними п.3, спрацюють фактори, які змінять інвестиційні витрати:

- а) на 10 гр.од. від збільшення витрат на купівлю, експлуатацію і обслуговування устаткування;
- б) на 9 гр.од. внаслідок витрат на розробку більш продуктивного обладнання;

- в) на 8 гр.од. від надлишку наявного основного капіталу;
- г) на 9 гр.од. від збільшення оподаткування виробників;
- д) на 6,75 гр.од. під впливом очікування збільшення в продажі національного продукту і підвищення рентабельності продукції.

Визначити

1. Середню і граничну схильність до споживання та заощаджень (за даними п.1).
2. Накреслить два графіка а) споживчих та інвестиційних витрат з відображенням всіх змін (дві зміни в споживанні та дві в інвестиціях), б) попиту на інвестиції на основі значень п.3.
3. Визначте рівноважні обсяги виробництва за значеннями: а) п.1; б) п.2; в) п.3; г) п.4.
4. Проаналізуйте як знайдені відповіді розкривають закономірності впливу витрат на рівноважні обсяги виробництва і зайнятість (по всім трьом змінам).

Примітка: 1. Аналізується замкнута економіка. Держава не втручається. Реальний ВВП дорівнює доходу після сплати податків.

2. Зміни в економіці відбуваються тільки ті, що вказані в самостійній роботі.

Питання для самоконтролю

1. Який стан економіки за класичною теорією є природним, і чому такий стан є переважним?
2. В чому сутність закону Сея?
3. Чому за класичною теорією заощадження домогосподарств не зменшують сукупних витрат?
4. Яку роль відіграє в класичній теорії механізм еластичності цін та заробітної плати в бік зменшення ?

5. Який стан економіки за кейнсіанською теорією є природним, і чому це так?
6. Як кейнсіанці розуміють рівноважний стан економіки?
7. Якими мотивами керуються в прийнятті економічних рішень суб'єкти заощаджень і суб'єкти інвестицій?
8. Від чого в першу чергу залежить обсяг інвестицій в економіці?
9. Як кейнсіанці пояснюють неспроможність механізму цін і заробітної плати врівноважувати обсяг виробництва і сукупних витрат, як це трактують класики?
10. За кейнсіанською теорією від чого залежить обсяг виробництва і зайнятість?
11. З яких компонентів складаються сукупні витрати?
12. Від чого залежать обсяг споживання і заощаджень?
13. Яке співвідношення споживання і заощаджень? Що показує і як розраховується середня і гранична схильність до споживання та заощаджень?
14. Які фактори, крім доходу, впливають на обсяг споживання?
15. Що таке інвестиції і що, перш за все, визначає їх обсяги?
16. Як будується графік попиту на інвестиції?
17. Які фактори впливають на обсяг інвестицій, крім норми чистого прибутку і відсоткової ставки?
18. Чим пояснюється незначна залежність інвестицій від поточного доходу і їх значна мінливість?

Семінарське заняття 6

Сукупні витрати і ВВП

Мета вивчення теми: в'яснити і зрозуміти, яким чином в умовах приватного сектору ринкової економіки встановлюється рівноважний обсяг виробництва, доходу і зайнятості; які методи застосовуються у процесі аналізу рівноваги, а також, які чинники і в якій мірі впливають на зміну рівноважного обсягу виробництва і доходу. При цьому відсутній вплив держави на економічні процеси, а рівень цін незмінний, тобто за таких умов предметом аналізу буде не номінальний, а реальний ВВП.

Головні програмні питання теми

1. Методи визначення рівноважного обсягу виробництва:
  - а) метод «витрати – випуск»;
  - б) метод «вилучення – ін'єкції»
2. Вплив інвестицій на рівноважний ВВП та ефект мультиплікатора.
3. Парадокс заощадження.
4. Рівноважний ВВП в умовах повної зайнятості.
5. Зовнішня торгівля і рівноважний ВВП.
6. Рівноважний ВВП з врахуванням цінового чинника.

Джерела інформації з перелічених питань та послідовність їх самостійного вивчення

Макконнел К. Р., Брю С. П. Економікс. – М., Республіка, 1992. – Том 1. – Глава 13.

Базилевич В. Д., Базилевич К. С., Баластрик Л. О. Макроекономіка : підручник. – К. : Знання, 2007. – Теми 6, 7.

Савченко А. Г. Макроекономіка : підручник. – К. : КНЕУ, 2007. – Розділ 9.

Мікроекономіка і макроекономіка / За заг. ред. С. Будаговської. – К. : Основи, 1998. – Тема 5.

Долан Эдвин Дж., Линдсей Дэйвид Е. Макроэкономика. – Санкт-Петербург: АО «Санкт-Петербург оркестр», 1994. – Глава 6. – С. 131-141.

Самуельсон П., Нордхауз В. Макроекономіка / За ред. С. Панчішина. – К. : Основи, 1995. – Розділ 9. – С. 202-212.

Терміни та поняття, які треба добре знати

Рівноважний обсяг виробництва; доход; зайнятість; споживання; збереження; інвестиції; сукупні витрати; випуск; метод «витрати – випуск», вилучення; ін'єкції, метод «вилучення – ін'єкції», мультиплікатор; ефект мультиплікатора; парадокс заощадження; рецесійний розрив; інфляційний розрив; відкрита економіка; закрита економіка; заплановані інвестиції; незаплановані інвестиції.

Самостійна розрахункова робота № 5

Зміст самостійної розрахункової роботи передбачає розрахунок даних і складання таблиці, за допомогою якої необхідно визначити тенденції зміни обсягу ВВП, сукупні витрати і рівноважний обсяг ВВП, непередбачені інвестиції, вилучення і ін'єкції. Розрахунок мультиплікатора і його вплив на рівноважний обсяг ВВП при зміні первинних витрат. Визначення рецесійного або інфляційного розриву, а також величини інфляційного приросту ВВП, або обсягу циклічного безробіття.

Вихідні дані:

Економіка закрита. Держава не втручається в економіку. Обсяг запланованих інвестицій дорівнює 12 грошовим одиницям і не залежить від загального обсягу виробництва. Крім того, про стан і можливості національної економіки відомо таке:

Можливі варіанти стану економіки	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Кількість працюючих (млн.)	16	17	18	19	20	21	22	22	22	22
Фактичний обсяг ВВП (грошових одиниць)	100	110	120	130	140	150	160	170	180	190
Обсяг споживання (грошових одиниць)	102	110	116	126	134	142	150	158	166	174

Безінфляційний (відсутність інфляції попиту) обсяг виробництва при повній зайнятості дорівнює 160 грошовим одиницям.

Визначити:

1. Тенденції зайнятості, виробництва і доходу (ріст, падіння, рівновага).
2. Фактичні інвестиції. Поясніть економічну функцію непередбачених інвестицій.
3. Рівноважний рівень ВВП за допомогою методів:
  - а) «сукупні витрати – обсяг виробництва»;
  - б) «вилучення – ін'єкції».
4. Розрахувати мультиплікатор.
5. На яку величину зміниться рівноважний ВВП, якщо приріст первинних сукупних витрат становить:
  - а) 5 гр. одиниць; б) 8 гр. од.; в) 12 гр. од.; г) 15 гр. од.
6. Яким буде:
  - а) рецесійний чи інфляційний розрив (числові значення)?
  - б) обсяг циклічного безробіття?
  - в) який обсяг ВВП втрачає суспільство, або чому дорівнює інфляційний приріст ВВП?

Питання для самоконтролю

1. З яких елементів складаються сукупні витрати?
2. Якими показниками вимірюється сукупний випуск продукції?

3. В чому сутність визначення рівноважного обсягу виробництва методом «витрати – випуск»?
4. Що таке «вилучення» в економіці і в яких формах вони здійснюються?
5. Сутність економічних ін'єкцій і в яких формах вони здійснюються?
6. В чому сутність визначення рівноважного обсягу виробництва методом «вилучення – ін'єкції»?
7. Як впливають інвестиції на рівноважний ВВП?
8. Що таке ефект мультиплікатора?
9. Яка залежність між ГСЗ (гранична схильність до збереження) і величиною мультиплікатора?
10. В чому сутність парадоксу бережливості? Яке його значення?
11. Що таке і яким чином визначається рецесійний розрив?
12. Яким чином вимірюється інфляційний розрив?
13. Яким чином зміна обсягу чистого експорту впливає на рівноважний ВВП?
14. Чому, коли економіка знаходиться на проміжному відрізку кривої сукупної пропозиції, мультиплікатор реальної дії знижується?
15. Які наслідки виникають в економіці, коли вона рухається на вертикальному відрізку кривої сукупної пропозиції?

Семінарське заняття 7

Держава в системі макроекономічного регулювання

Мета вивчення теми: в'яснити взаємодію державних органів і всіх інших суб'єктів господарської діяльності, яка здійснюється через систему державних закупок, оподаткування і трансфертних платежів. Зрозуміти вплив зміни обсягів державних витрат і чистих податків на рівень цін і рівень реального обсягу виробництва. Яким чином економічна стабільність вмонтовується в податкову систему, які функції виконує фіскальна політика, а також деякі недоліки і проблеми здійснення фіскальної політики.

Головні програмні питання теми

1. Дискреційна фіскальна політика і вплив державних закупок на рівноважний ВВП.
2. Оподаткування і його вплив на рівноважний ВВП. Мультиплікатор збалансованого бюджету.
3. Недискреційна фіскальна політика вмонтованої стабільності.
4. Фіскальна політика, спрямована на пропозицію.
5. Фіскальна політика та державний бюджет. Проблеми здійснення фіскальної політики.

Джерела інформації з перелічених питань та послідовність їх самостійного вивчення

Макконнел К.Р., Брю С.П. Економикс. – М., Республіка, 1992. – Том 1. – Глава 14.

Самуельсон П., Нордхауз В. Макроекономіка / За ред. С. Панчішина. – К. : Основи, 1995. – Розділ 9. – С. 213-222.

Долан Эдвин Дж., Линдсей Дэйвид Е. Макроэкономика. – Санкт-Петербург: АО «Санкт-Петербург оркестр», 1994. – Глава 7. – С. 143-170.

Фишер Стенли, Дорнбуш Рудигер, Шмалензи Ричард. Экономика. – М. : Дело, 1993. – Глава 28. – С.512-536.

Базилевич В. Д., Базилевич К. С., Баластрик Л. О. Макроекономіка : підручник. – К. : Знання, 2007. – Тема 13.

Савченко А. Г. Макроекономіка : підручник. – К. : КНЕУ, 2007. – Розділи 11, 12.

Мікроекономіка і макроекономіка / За заг. ред. С. Будаговської. – К. : Основи, 1998. – Тема 6.

Терміни та поняття, які потрібно знати

Фіскальна політика, дискреційна фіскальна політика, державний борг, бюджетний дефіцит і бюджетний надлишок, збалансований бюджет, мультиплікатор збалансованого бюджету, недискреційна фіскальна політика, вмонтовані (автоматичні) стабілізатори, стимулююча та стримуюча фіскальна політика, ефект витіснення, фіскальна політика, зорієнтована на пропозицію.

Самостійна розрахункова робота № 5

Зміст самостійної розрахункової роботи передбачає розрахунок мультиплікатора і визначення з його допомогою рівноважних обсягів виробництва, які досягаються як наслідок певних стимулюючих і стабілізуючих дій держави з застосуванням податків і державних витрат, визначення існування рецесійного та інфляційного розривів.

Вихідні дані:

Стан і виробничі можливості національної економіки до використання державою фіскальних інструментів характеризується наступним:

Доходи і витрати	Можливі варіанти виробництва										
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
ЧВТ=дохід після сплати податків	300	312	324	336	348	360	372	384	396	408	420
Обсяг сукупних витрат	308	316	324	332	340	348	356	364	372	380	388

Економіка знаходиться у стані рівноваги. Безінфляційний обсяг виробництва при повній зайнятості дорівнює 408 грошових одиниць. Інвестиції не залежать від обсягів виробництва. Державні закупки не викликають зміни обсягів споживання та інвестицій. Державний бюджет повністю формується з податків на особисті доходи і є фіксованим.

Для подолання недоліків економіки (інфляції, безробіття, неповного використання ресурсів) держава послідовно застосовує фіскальні важелі:

Про національну економіку при незмінному рівні цін відомо (в умовних одиницях):

I дія держави: збільшені державні закупки на суму 16 гр. од.

II дія держави: після закінчення пристосувань до збільшених державних закупок і входження економіки в рівноважний стан, збільшуються податки на суму 4 гр. од.

III дія держави: після встановлення рівноваги, що була порушена зміною податків, держава одночасно збільшила закупки на суму 8 гр. од. і збільшила податки на суму 8 гр. од.

IV дія держави: після досягнення нової рівноваги держава збільшила закупки на суму 15 гр. од. і збільшила податки на 5 гр. од.

Визначити:

1) а) Обсяг рівноважного ЧВП до застосування державою фіскальних інструментів для регулювання економіки.

б) Наявність рецесійного чи інфляційного розриву в доходах (який із них має місце).

2) а) Обсяги рівноважних ЧВП в кожному з чотирьох станів, які сформувалися в результаті пристосувань до змін, що були викликані I, II, III, IV діями держави.

б) Наявність рецесійного чи інфляційного розриву в кожному із чотирьох станів економіки (рівноважних), викликаних діями держави.

в) Мультиплікатор доходу в результаті першої та другої зміни витрат.

3) Які дії держави є прикладом: а) стримуючої фіскальної політики; б) стимулюючої фіскальної політики; в) в яких діях держави спрацьовує мультиплікатор збалансованого бюджету.

4) Проаналізуйте і зробіть висновки на скільки результативними були фіскальні дії держави.

Питання для самоконтролю

1. Що таке фіскальна політика?
2. Як впливає на рівноважний ВВП збільшення державних закупок?
3. Як впливають на рівноважний ВВП податки?
4. Як змінюється рівноважний ВВП за умов збалансованого збільшення державних закупок і податків?
5. Чому за нерегресивної податкової системи податки виконують роль вмонтованих стабілізаторів?
6. Чи можуть вмонтовані стабілізатори повністю усунути економічну нестабільність?
7. Яким чином впливають податки на сукупну пропозицію і як змінюється при цьому рівноважний ВВП?
8. Про що свідчить крива Лаффера?
9. Яким чином здійснюється стимулююча функція фіскальної політики?
10. В якому випадку і яким чином здійснюється стримуюча фіскальна політика?
11. В чому полягає проблема часу при здійсненні фіскальної політики?
12. Як впливають політичні проблеми на здійснення фіскальної політики?

13. В чому полягає ефект витискання?
14. Яким чином впливають на фіскальну політику непередбачені події у світовій економіці?

Самостійне вивчення

Грошовий ринок. Гроші, банківська справа і кредитно-грошова політика

Мета вивчення теми: зрозуміти і набути знання того, що таке грошова система і її головний елемент – гроші; чому існує попит на гроші, його складові, і як створюється пропозиція грошей; що таке грошовий ринок і механізм його функціонування; хто змінює пропозицію грошей і яким чином; як грошова система впливає на рівень виробництва, зайнятості, ціни і розподіл ресурсів.

Головні програмні питання теми

1. Сутність грошей, їх функції.
  2. Пропозиція грошей. Гроші і ціни. Контроль за грошима.
  3. Попит на гроші.
  4. Грошовий ринок.
  5. Система грошових установ.
  6. Зміна пропозиції грошей окремим комерційним банком.
  7. Зміна пропозиції грошей сукупністю комерційних банків.
- Депозитний і грошовий мультиплікатори.
8. Цілі і інструменти грошової політики.
  9. Кредитно-грошова політика.
  10. Ефективність кредитно-грошової політики.

Джерела інформації з перелічених питань та послідовність їх самостійного вивчення

Макконнел К. Р., Брю С. П. Экономикс. – М. : Республика, 1992. – Том 1.
– Главы 15, 16, 17.

Самуельсон П., Нордхауз В. Макроекономіка / За ред. С. Панчішина. – К. :
Основи, 1995. – Розділи 10, 11.

Базилевич В. Д., Базилевич К. С., Баластрик Л. О. Макроекономіка :
підручник. – К. : Знання, 2007. – Тема 8.

Савченко А. Г. Макроекономіка : підручник. – К. : КНЕУ, 2007. – Розділ 13.

Мікроекономіка і макроекономіка / За заг. ред. С. Будаговської. – К. :
Основи, 1998. – Тема 7.

Менкью Грегори Н. Макроекономика. – М. : Московский университет,
1994. – С. 233-262.

Терміни та поняття, які треба добре знати

Гроші, ліквідність, купівельна спроможність, засіб обміну, міра вартості, засіб заощадження, цінність, грошова маса, монети, паперові гроші, чекові вклади, грошова готівка, відсоткова ставка, рівноважна відсоткова ставка, грошові установи, кредит, позика, актив банку, пасив банку, зобов'язання банку, вимоги до банку, власний капітал банку, депозити, депозитний мультиплікатор, дешеві гроші, дорогі гроші, операції на відкритому ринку, резервна норма, облікова ставка.

Самостійна розрахункова робота № 6

Зміст самостійної розрахункової роботи передбачає креслення графіку, що відображує зміну сукупних пропозиції та попиту на гроші. Вихідні дані роботи

дають можливість визначити, як взаємодіють попит, пропозиція грошей і їх альтернативна ціна.

Базовий стан національної економіки (для аналізу) характеризується наступними даними.

Номінальний ВВП дорівнює 320 гр. од. Одна грошова одиниця впродовж року обслуговує 4 угод купівлі-продажу. Попит на гроші з боку активів у разі нульової ставки відсотка складає 420 гр. од. Коли відсоткова ставка становитиме 28 %, попит дорівнюватиме нулю. Діюча рівноважна відсоткова ставка 14 %.

Вся грошова маса рухається через банки. Кредитні ресурси країни повністю використовуються в якості позик. Впродовж певного часу в національній економіці послідовно відбуваються 4 зміни її стану. На три з них держава реагує проведенням певної монетарної політики.

Зміна перша. *Зростає безробіття.* Центральний банк країни здійснює операції з цінними паперами на відкритому ринку. Населення не приймає участі в цих операціях. Резерви комерційних банків змінюються (зменшуються чи збільшуються) на 15 гр. од. Норма обов'язкових резервів встановлена на рівні 25 %. Пристосування до змін закінчується формуванням нового рівноважного стану грошового ринку.

Зміна друга. *Стан стагнації.* Центральний банк країни змінює норму обов'язкових резервів (збільшує або зменшує) на 5 %. Завдяки цьому надлишкові резерви змінюються (збільшуються або зменшуються на 24 гр. од. Встановлюється нова рівновага на грошовому ринку.

Зміна третя. *Сприятлива кон'юнктура.* Номінальний ВВП змінився і складає 800 гр. од. Швидкість обігу однієї грошової одиниці впродовж року становить 5 обертів. Центральний банк не застосовує монетарні інструменти. Держава немонетарними регулюючими діями і ринковими механізмами формує нову рівновагу на грошовому ринку.

Зміна четверта. Зростають темпи інфляції. Центральний банк встановлює нову облікову ставку (зменшує чи збільшує). Це спонукає комерційні банки до зміни надлишкових резервів на 60 гр. од. Норма обов'язкових резервів в цей час дорівнює 25 %. Пристосування до змін закінчується формуванням нової рівноваги на грошовому ринку.

Завдання:

1. Накреслити графік, на якому потрібно відобразити рівноважний стан грошового ринку:

а) в базовому році;	г) після третьої зміни;
б) після першої зміни;	д) після четвертої зміни.
в) після другої зміни;	

2. За допомогою графіка визначити числові значення:

- рівноважної відсоткової ставки;
- рівноважної грошової маси в I, II, III і IV періодах пристосування до змін.

3. Проаналізуйте і запишіть за допомогою нижче вказаних символів причинно-наслідковий ланцюжок змін в I, II, III та IV періодах.

Примітка: послідовність аналізу і запису змін така: зміна банківських резервів (R); зміна грошової маси (M); зміна відсоткової ставки (i); зміна попиту на гроші (AD_m); зміна пропозиції грошей (AS_m); зміна реального ВВП (ВВП); зміна рівня цін (P); зміна зайнятості (Z). Знак ↑ вказує на зростання; знак ↓ на зменшення; знак → - напрямок причинно-наслідкових змін. Приклад: R↓→ M↑→ i↓→ AD_m↓→ AS_m↑→ ВВП↑→ P↓→ Z↑

4. Яку політику (дешевих чи дорогих грошей) проводить держава через центральний банк:

а) в зв'язку із першою зміною;	в) в зв'язку із четвертою зміною.
б) в зв'язку із другою зміною;	

Питання для самоконтролю

1. Що таке грошова система, що обумовлює її виникнення і розвиток?
2. В чому сутність грошей і як вони виконують свої функції?
3. Які економічні інститути пропонують гроші, визначають обсяг їх пропозиції і в яких формах?
4. Які дві причини визначають попит на гроші?
5. Як діє грошовий ринок?
6. Які ви знаєте грошові установи і які задачі вони виконують?
7. Як діє механізм збільшення пропозиції грошей окремим комерційним банком і чим визначається його максимальні можливості в цьому?
8. Як діє механізм системи комерційних банків по збільшенню надлишкових резервів і пропозиції грошей?
9. Чому центральний банк повинен контролювати діяльність комерційних банків стосовно збільшення пропозиції грошей?
10. Які засоби використовує центральний банк для збільшення пропозиції грошей і як діє механізм застосування цих засобів?
11. Які засоби використовує центральний банк для зменшення пропозиції грошей і як діє механізм застосування цих засобів?
12. В чому проявляється ефективність кредитно-грошової політики, які вона має переваги і вади?

Самостійне вивчення

Економічна динаміка. Зовнішньоекономічна діяльність

Мета вивчення теми: зрозуміти, яким чином визначається економічне зростання, яке його значення для суспільства, що визначає економічне зростання і яка в нього перспектива.

Головні програмні питання теми

1. Сутність і вимір економічного зростання.
2. Фактори економічного зростання.
3. Сучасні теорії економічного зростання.
4. Наслідки економічного зростання.

Джерела інформації з перелічених питань та послідовність їх самостійного вивчення

Макконнел К. Р., Брю С. П. Економикс. – М. : Республика, 1992. – Том 1.
– Глава 21.

Самуельсон П., Нордхауз В. Макроекономіка / За ред. С. Панчішина. – К. :
Основи, 1995. – Розділ 12.

Фишер Стенли, Дорнбуш Рудигер, Шмалензи Ричард. Економіка. – М. :
Дело, 1993. – Глава 35.

Базилевич В. Д., Базилевич К. С., Баластрик Л. О. Макроекономіка :
підручник. – К. : Знання, 2007. – Тема 12.

Савченко А. Г. Макроекономіка : підручник. – К. : КНЕУ, 2007. – Розділ 10.

Мікроекономіка і макроекономіка / За заг. ред. С. Будаговської. – К. :
Основи, 1998. – Тема 14.

Терміни та поняття, які треба добре знати

Економічне зростання, продуктивність праці, трудовитрати, темпи економічного зростання, екстенсивний шлях, інтенсивний шлях, фондоозброєність, ефективний розмір підприємства.

Питання для самоконтролю

1. Чим відрізняється короткостроковий і довгостроковий періоди функціонування національної економіки?
2. Що таке економічне зростання і як його вимірюють?
3. Які фактори економічного зростання Ви знаєте і чому вони поділяються на фактори пропозиції, попиту і розподілу?
4. Що таке екстенсивний спосіб економічного зростання?
5. Що таке інтенсивний спосіб економічного зростання?
6. Як можна визначити обсяг ВВП через трудовитрати і продуктивність праці?
7. Чому продуктивність праці є визначальним фактором економічного зростання?
8. Чи потрібне країнам економічне зростання?

Перелік питань до іспиту з дисципліни: «Макроекономіка»

1. Предмет і цілі макроекономіки. Об'єкти і суб'єкти макроекономічного аналізу.
2. Функції макроекономіки та інструментарій впливу держави на макроекономічні процеси.
3. Необхідність та роль макроекономічних показників. Національне рахівництво.
4. Валовий внутрішній продукт (ВВП) і його вимір.
5. Розрахунок ВВП за витратами.
6. Розрахунок ВВП за доходами.
7. Інші показники національних рахунків: чистий внутрішній продукт, національний дохід, дохід після сплати податків, особистий дохід.
8. Роль цін в обчисленні макроекономічних показників. Індекс цін.
9. Номінальний і реальний ВВП.
10. ВВП та суспільний добробут.
11. Сутність циклічного характеру економічного розвитку. Економічний цикл, його фази.
12. Сутність і типи безробіття. Повна зайнятість. Визначення рівня безробіття.
13. Економічні витрати безробіття. Закон Оукена.
14. Сутність інфляції, її вимір. Інфляція попиту.
15. Сутність інфляції, її вимір. Інфляція пропозиції.
16. Вплив інфляції на перерозподіл доходів та обсяг національного продукту.
17. Макроекономічна модель національного ринку.
18. Сукупний попит: крива сукупного попиту, нецінові чинники сукупного попиту.
19. Сукупна пропозиція: крива сукупної пропозиції, нецінові чинники сукупної пропозиції.
20. Макроекономічна рівновага: реальний обсяг виробництва, рівень цін і зайнятість.

- 21.Зміна макроекономічної рівноваги: зміщення кривої сукупного попиту. Ефект храповика.
- 22.Зміна макроекономічної рівноваги: зміщення кривої сукупної пропозиції. Стагфляція.
- 23.Класична теорія зайнятості. Закон Сея.
- 24.Кейнсіанська теорія зайнятості.
- 25.Споживання як компонент витрат. Фактори, які впливають на обсяг споживання. Заощадження.
- 26.Інвестиції, як компонент витрат. Фактори, які впливають на обсяг інвестицій. Графік попиту на інвестиції.
- 27.Середня і гранична схильність до споживання та заощаджень.
- 28.Визначення рівноважного обсягу виробництва методом «витрати-випуск».
- 29.Визначення рівноважного обсягу виробництва методом «вилучення-ін'єкції».
- 30.Вплив інвестицій на рівноважний ВВП та ефект мультиплікатора.
- 31.Парадокс заощадження.
- 32.Рівноважний ВВП в умовах повної зайнятості (рецесійний розрив).
- 33.Рівноважний ВВП в умовах повної зайнятості (інфляційний розрив).
- 34.Зовнішня торгівля і рівноважний ВВП.
- 35.Дискреційна фіскальна політика і вплив державних закупок на рівноважний ВВП.
- 36.Оподаткування і його вплив на рівноважний ВВП. Мультиплікатор збалансованого бюджету.
- 37.Недискреційна фіскальна політика вмонтованої стабільності.
- 38.Фіскальна політика, спрямована на пропозицію. Крива Лаффера.
- 39.Фіскальна політика та державний бюджет. Проблеми здійснення фіскальної політики.
- 40.Сутність грошей, їх функції.
- 41.Пропозиція грошей. Контроль за грошима.
- 42.Попит на гроші.

- 43.Грошовий ринок. Рівноважна відсоткова ставка.
- 44.Зміна пропозиції грошей окремим комерційним банком.
- 45.Зміни пропозиції грошей комерційною банківською системою. Грошовий мультиплікатор.
- 46.Сутність і вимір економічного зростання.
- 47.Фактори економічного зростання.
- 48.Наслідки економічного зростання.

Список рекомендованої літератури

1. Антологія економічної класики. – М.: "Еконов" – "Ключ", 1993. – 486 с.
2. Базилевич Б.В., Баластрик Л.О. Макроекономіка. – К.: Атіка, 2002.
3. Базилевич В.Д. Макроекономіка: Підручник / В.Д. Базилевич, К.С. Базилевич, Я.О. Баластрик; за ред.: В.Д. Базилевича. – К.: Знання, 2007. – 703 с.
4. Базилінська О.Я. Макроекономіка: Навч. посібник / О.Я. Базилінська. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 442 с.
5. Бальцерович Л. Свобода і розвиток: Економія вільного ринку. Пер. з польськ. – Львів, 2000. – 334 с.
6. Батура О.В. Макроекономіка. – К.: ЦУЛ, 2007.
7. Башнянин Г.І. Ефективність дерегуляції економічних систем перехідного типу: методологічні проблеми метрологічного аналізу / Г.І.Башнянин, Г.С.Третяк. – Львів: Вид-во Львівської комерційної академії, 2008. - 502 с.
8. Білецька Л.В., Білецький О.В., Савич В.І. Економічна теорія: Політекономія. Мікроекономіка. Макроекономіка: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 652 с.

9. Білоконенко О.В. Історія економічних вчень: Конспект лекцій. – К.: Українсько-фінський інститут менеджменту і бізнесу, 1998. – 96 с.
10. Будаговська С. й інші. – Мікроекономіка і макроекономіка. – К.: Основи, 1998.
11. Бурда Майкл. Макроекономіка: Європейський контекст: Пер. з англ. / Макл Бурда, Чарльз Винлош; Наук. ред. С. Панчишина. – К.: Основа, 1998. – 682 с.
12. Ватаманюк З.Г., Панчишин С.М., Реверчук С.К. та ін. Економічна теорія: макро- і мікроекономіка/ За ред. З.Ватаманюка та С.Панчишина. – К.: Альтернативи, 2001. – 608 с.
13. Войтов А.Г. История экономических учений: Краткий курс. – 2-е изд., М.: Издательский дом "Дашков и К", 2001. – 104 с.
14. Воробйов Є.М. Економічна теорія: Модульний курс. Основи мікроекономіки. Основи макроекономіки: Нав. посіб. / Є.М. Воробйов. – Харків: ТОРСІНГ-ПЛЮС, 2009. – 320 с.
15. Гальчинський А. Криза і цикли світового розвитку / А.Гальчинський. - К.: АДЕФ-Україна, 2009. - 391 с.
16. Гейк П. Вчитись аналізувати ринок: Пер. з англ. / П. Гейк, П. Джексон. – Львів: Сейбр-Світло, 1995. – 270 с.
17. Гончаров С.М. Тлумачний словник економіста: Навч. посібник / С.М.Гончаров, Н.Б.Кушнір; за ред.: С.М.Гончарова. – К.: ЦУЛ, 2009. – 264 с.
18. Горобчук Т.Г. Мікроекономіка: Навч. – метод. посібник / Т.Г. Горобчук. – К.: Центр навчальної літератури, 2002. – 236 с.
19. Грегорі Манків. Макроекономіка. Підручник для України. – К.: Основи, 2000.
20. Гроші та кредит: Навч. посібник / С.Б. Ільїна [та ін.]. – К.: ВД "Професіонал", 2007. 368 с.
21. Демківський А.В. Гроші та кредит: Навч. посібник / А.В. Демківський. – К.: Данор, 2007. – 528 с.

- 22.Дзюбик С.Д. Фіскальна політика: Навч. пос. – К.: Вид-во ЧАДУ, 1998. – 64 с.
- 23.Длугопольський О.В. Теорія економіки державного сектора: Навч. посіб. / О.В. Длугопольський. – К.: Професіонал, 2007. – 592 с.
- 24.Долан Э.Дж. Макроэкономика. – Спб.-оркестр: Литера плюс, 1994. (Перевод с английского)
- 25.Економічна енциклопедія: У 3-х томах. – Київ: Академія, 2002. – 952 с.
- 26.Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т.1 /С.В.Мочерний (відп.ред.) та ін. – К.: “Академія”, 2000. – 864 с.
- 27.Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т.2 /С.В.Мочерний (відп.ред.) та ін. – К.: “Академія”, 2001. – 848 с.
- 28.Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т.3 /С.В.Мочерний (відп.ред.) та ін. – К.: “Академія”, 2002. – 952 с.
- 29.Економічна теорія: Підручник/ За ред В.М.Тарасевича. – Київ: Центр навчальної літератури, 2006. – 784 с.
- 30.Економічна теорія: Політекономія: Підручник/ За ред. В.Д.Базилевича. – К.: Знання, 2006. – 631 с.
- 31.Задоя А.А., Петруш Ю.Е. Макроекономіка: Учебник. – 2-е изд. - К., 2006.
- 32.Історія економічних учень: Підручник/ Л.Я.Корнійчук, Н.О.Татаренко, А.М.Поручник та ін.; За ред. Л.Я.Корнійчук, Н.О.Татаренко. – К.:КНЕУ, 1999. – 564 с.
- 33.Йозеф Шумпетер та проблеми реформування економіки України. – К.: Таксон, 2000. – 244 с.
- 34.Карпінський Б.А. Макроекономіка: зростання і сталий розвиток: Навч. посібник / Б.А. Карпінський, С.М. Божко, О.Б. Карпінська. – К.: ВД "Професіонал", 2006. – 272 с.
- 35.Классика экономической мысли: Сочинения / Петти В., Смит А., Рикардо Д., Кейнс Дж., Фридмен М. – М.: Изд-во ЭКСМО – Пресс, 2000. – 896 с.
- 36.Классики кейнсианства: В 2-х т. / Р. Харрод, Э. Хансен. – М.: Экономика, 1997.

37. Круш П.В. Макроекономіка: Навч. посібник / П.В. Круш, С.О. Тульчинська. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 400 с.
38. Круш П.В. Макроекономіка та її регулювання: Навч. посібник / П.В. Круш. – К.: Каравела, 2009. – 424 с.
39. Круш П.В. Національна економіка: регіональний та муніципальний рівень: Підручник / П.В. Круш, О.О. Кожемяченко. – К.: ЦУЛ, 2011. – 320 с.
40. Кулішов В.В. Макроекономіка: основи теорії і практики: Навч. посібник / В.В. Кулішов. – 2-е вид., вип. – Львів: "Магнолія 2006", 2007. – 332 с.
41. Курс економічної теорії: Навч. посібник / За ред.: С.І. Архієреєва, Н.Б. Решетняк. – Харків: НТУ "ХП", 2008. – 332 с.
42. Лисенко М.І., Пихтін В.Я. Основи економічної теорії: Навч. посіб. / М.І. Лисенко, В.Я. Пихтін. – Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2006. – 248 с.
43. Лісовицький В.М. Історія економічних вчень: Навч. посібник / В.М. Лісовицький. – К.: ЦУЛ, 2009.
44. Майєр Джеральд М. Основні проблеми економіки розвитку / Джеральд М. Майєр, Джеймс Е. Раух, А. Філіпенко. – К.: Либідь, 2003. – 688 с.
45. Макконнелл К. Р., Брю С. Л. Экономикс: принципы, проблемы и политика: В 2 т. / Пер. с англ. 2-го изд. — М.: Республика, 1992. — Т. 1. — 399 с.; Т. 2. — 400 с.
46. Макроекономіка: Навч. посібник / І.І. Вініченко, О.В. Гончаренко, Н.В. Даций, С.О. Корецька. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 176 с.
47. Маршалл А. Принципы экономической науки. Пер. с англ. – М.: Издательская группа "Прогресс", 1993. – в 3-х т.
48. Мельникова В.І. Макроекономіка: Навч. посібник / В.І. Мельникова, В.І. Климова. – 2-е вид., випр. і доп. – К.: ВД "Професіонал", 2005. – 400 с.
49. Мікроекономіка і макроекономіка: Підруч. для студентів екон. спец. закл. освіти: У 2 Ч./ С.Будаговська, О.Кілієвич, І.Луніна та ін.; За заг.ред. С.Будаговської. – К.: Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2001. – 517 с.

50. Мочерний С.В. Політична економія: Навч. посіб. – К.: Знання – Прес, 2002. – 687 с.
51. Мочерний С.В. Економічна теорія: Навч. посібник / С.В. Мочерний. - 3-тє вид., доп. і перероб. - К.: Вид. центр "Академія", 2008. - 640 с.
52. Ніколенко С.С. Господарсько-політичний механізм сучасної ринкової економіки: Монографія / С.С. Ніколенко, І.О. Пінчук. – Полтава: РВВ ПУСКУ, 2008. – 153 с.
53. Основи економічної теорії: Навч. посіб. / В.Б. Алексєєв, О.І. Андрусь, М.В. Вербицька та ін.; За ред. П.В. Круша, В.І. Депутат, С.О. Тульчинської. – К.: Каравела, 2007. – 448 с.
54. Основы экономической теории: политэкономический аспект: Учебник / Отв. ред. Г.Н. Клишко, 3-е изд., перераб. и доп. – К.: Знання – Прес, 2001 – 646 с.
55. Осовська Г.В. Економічний словник / Г.В. Осовська, О.О. Юшкевич, І.С. Завадський. – К.: Кондор, 2007. – 358 с.
56. Панчишин С. Макроекономіка. – К.: Либідь, 2002.
57. Перехідна економіка: Підручник / В.М. Геєць, Є.Г. Панченко, Е.М. Лібанова; За ред. В.М. Гейця. – К.: Вища школа, 2003. – 591 с.
58. Політекономія: Підручник / за загальн. редакц. Ю.В. Ніколенко. – Київ: ЦУЛ, 2003.-412 с.
59. Політична економія: Навч. посібник/ Бєляєв О.О., Бєбєло А.С. – К.: КНЕУ, 2001.- 328 с.
60. Політична економія: Навч. посібник/ К.Т. Кривенко, В.С. Савчук, О.О. Бєляєв та ін.; За ред. д-ра екон. наук проф. К.Т. Кривенка. – К.: КНЕУ, 2001. – 508 с.
61. Проскурин П.В. История экономики и экономических учений. экономическая история индустриальной цивилизации: Учеб. пособие / П.В. Проскурин. – Кировоград: Полиграф – Терция, 2007. – 383 с.
62. Рибалкін В.О., Лазня І.В. Теорія власності. – К.: Логос, 2000. – 279 с.
63. Савченко А.Г. Макроекономіка: Підручник. – К.: Кондор, 2005.

64. Савчук С.И. Основы теории конкурентоспособности: Монография / С.И. Савчук. – Мариуполь: Рената, 2007. – 520 с.
65. Самуэльсон П. Экономика. Пер. с англ. – М.: НПО "Алгон", 1994. – в 2-х т.
66. Семюелсон П., Нордгауз В. Макроекономіка. – К.: Основи, 1997.
67. Сергеев П.В. Мировое хозяйство и международные отношения на современном этапе: Учеб. пос. – М.: Новый юрист, 1998. – 176 с.
68. Солонінко К.С. Макроекономіка: Навч. посібник / К.С. Солонінко. – К.: Центр навчальної літератури, 2002. – 320 с.
69. Стеченко Д.М. Державне регулювання економіки: Навч. посібник / Д.М. Стеченко. – К.: Знання, 2007. – 271 с.
70. Стігліц Дж.Е. Економіка державного сектора. Пер. з англ. – К.: Основи, 1998. – 856 с.
71. Туган-Барановський М.І. Політична економія: Курс популярний. – К.: Наукова думка, 1994. – 264 с.
72. Фишер С., Дорнбуш Р., Шмалензи Р. Экономика / Пер. с англ. 2-го изд. — М.: Дело ЛТД, 1995. — 864 с.
73. Харканян Л.В. Макроекономіка: Навч. посібник / Л.В. Харканян. – К.: Каравела, 2006. – 176 с.
74. Ходжаян А.О. Політична економія: Навчально-методичний посібник для самост. вивч. / А.О. Ходжаян. – К.: Кондор, 2009. – 304 с.
75. Чеканский А.Н., Фролова Н.Л. Теория спроса, предложения и рыночных структур. – М.: ТЕИС, 1999. – 421 с.
76. Шевчук О.Б. Глобально-інформаціональна економіка і синергетичний підхід до її дослідження / О.Б. Шевчук. – К.: Фенікс, 2004. – 112 с.
77. Экономикс: теория и практика / Отв. за вып. Канарейкин С.Н. – Т.2. – СПб.: НО "Дорвал", 1993. – 288 с.
78. Юхименко П.І., Леоненко П.М. Історія економічних учень: Навч. посіб. – К.: Знання – Прес, 2000. 514 с.